

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Sendes kun per E-post:
kli@hod.dep.no
postmottak@hod.dep.no

Oslo 09.08.06

Deres ref: 200600170-/ES

NBL ref: 06/340-5
FHL ref: 06/8882 Ark 283

HANDLINGSPLAN BEDRE KOSTHOLD: KOMMENTARRUNDE

Næringsmiddelbedriftenes Landsforening (NBL) og Fiskeri- og havbruksnæringens Landsforening (FHL) viser til brev datert 15. juni 2006, og setter pris på anledningen til å komme med innspill til kommentarrunden. I kommentarrunden ønsker vi først å kommentere mål og strategier i handlingsplanen. Dernest vil vi gi noen utfyllende kommentarer til tiltak vi har berørt i tidligere uttalelser, og vi vil fremme tre nye forslag til tiltak under 5.1, 5.2 og 5.7.

Hvilken rolle kan NBL og FHL påta seg ved gjennomføring av tiltakene?

Vi mener at vi ved følgende anledninger (høringsuttalelser og innlegg på møter) har vært tydelige på hvilke områder vi kan bidra og ta ansvar:

- Deres ref: 200601728-/BOB, NBL ref: 06/340-1: Invitasjon til innspill angående EUs grønnbok om kosthold og fysisk aktivitet
- Deres ref: 200600170-/ES, NBL ref: 06/340-2, FHL ref: 06/8759 Ark 283: Innspill til handlingsplan for bedre kosthold
- Deres ref: 200600170-/ES, NBL ref: 06/340-3: Mat og Helse Nettverkene 2004-2006 til "Handlingsplan for bedre kosthold"
- Innlegg på møtet 8. mai om handlingsplanen

Kommentarer til 3. Mål og 4. Om strategiene til handlingsplanen

Mål: I avsnittet under "visjon" tar man med en formulering om mattrygghet. Dette bør tas bort. Det er viktig å holde utfordringer knyttet til riktig kosthold og mattrygghet fra hverandre. Det grunnleggende kravet i lovverket er at maten skal være trygg. Hva som er trygt, defineres av regelverket. Utrygg mat på markedet skal trekkes tilbake. Handlingsplanen er om kosthold, ernæring – næringsstoffer og energi, ikke om fremmed- og smittestoffer.

Hovedmål: Strengt tatt mener vi at dette ikke er målformuleringer, men strategiformuleringer (man bruker verb som "endre" og "bidra"). Dessuten mener vi at *hovedmål 2* i sitt innhold

hører inn under strategier. Redusere sosiale ulikheter, betyr at man **ikke** bør rette fokus mot de med høy utdanning og god økonomi. Dette vil samsvare med at man under 4. om *strategiene i handlingsplanen*, fjerde avsnitt, sier at det skal rettes et særlig fokus på barn og unge. I femte avsnitt bør man da heller skrive noe om at fokuset også skal settes på de sosiale ulikheter i utvikling av tiltak.

Under 2. Bakgrunn – kunnskapsgrunnlaget, vil man bli måtte omtale kostholdet blant barn og unge, og forskjeller i kosthold mellom ulike sosioøkonomiske grupper. Således vil man i sine ”veivalg”, strategier, legge mer vekt på å få til endringer i kostholdet der man ligger lengst fra målet. Foreslår derfor som hovedmål:

1. *Et kosthold i befolkningen i samsvar med gjeldende offentlige anbefalinger og mål for kostholdet*

Handlingsplanen bør reflektere viktige, nye grunnlagsdokumenter. Siden arbeidet startet opp, er VKM's rapport ”Et helhetssyn på fisk og annen sjømat i norsk kosthold” ferdigstilt og offentliggjort. FHL minnet om dette i høringsmøtet 8. mai. Rapporten setter et særskilt fokus på de positive ernæringsmessige forhold ved denne produktgruppen. Komitéen anbefaler en dobling av sjømatinntaket i den norske befolkning fordi det vil fremme folkehelsen. FHL ser på dette arbeidet som et verdifullt skritt videre. Anbefalingene representerer et nytt element i bakgrunns materialet og bør derfor også omtales.

Kommentarer til 5. Innsatsområder

Vi viser til tidligere høringsuttalelser der vi har gått gjennom engasjementet som vi som interesseorganisasjoner og våre medlemsbedrifter har hatt og har på det ernæringspolitiske området. Handlingsplanen er inndelt i innsatsområder. Vi ønsker å knytte kommentarer til følgende områder:

- 5.1. Kommunikasjon om mat og kosthold
- 5.2. Sunn mat i et mangfoldig marked
- 5.3. Sunne måltider i barnehage og skole
- 5.5. Mat og helse i arbeidslivet
- 5.7. Sunt kosthold i eldre år
- 5.11. Forskning og overvåkning

FHL's kommentarer og ideer til innsatsområdene faller fint sammen med de som er gitt i eget høringssvar fra Eksportutvalget for fisk (EFF). En vil derfor referere til dette. Fiskerinæringen finansierer EFF gjennom en avgift på eksporten av norsk sjømat. Aktivitetene til EFF gjenspeiler næringens samlede aktivitet i alle markeder norsk sjømat selges, herunder også det norske markedet.

5.1. Kommunikasjon om mat og kosthold

Opplysningskontorene og EFF

Opplysningskontorene for de ulike matvaregrupper og EFF har gjennom år bidratt i kostholdsarbeidet. Opplysningskontoret for brøddvarer, Brødfakta, er som kjent nedlagt. Imidlertid arbeides det for å etablere et nytt opplysningskontor for kornvarer. Dette regner man med å få på plass i løpet av første halvår 2007.

Nytt forslag - samarbeidsarena

Samarbeidsarena mellom myndighetene, opplysningskontorene og EFF: Vi er av den oppfatning at samarbeid mellom opplysningskontorene og myndighetene vil gi synergieffekter. Imidlertid er det klart ut fra tidligere erfaringer, at det må etableres en arena som fungerer over tid.

5.2. Sunn mat i et mangfoldig marked

Regelverk

Flere av stikkordene for innsatsområdet berører offentlig regelverk. Regelverket har bestemmelser om innhold i mat, godkjenning av ulike typer ingredienser og beriking. Dessuten er det omfattende bestemmelser om hvordan mat skal merkes, og det er bestemmelser for påstander om mat. Alt dette regelverket er omfattet av EØS-avtalen. Det setter rammer for produksjon, markedsføring og merking av mat. Dette har selvfølgelig også betydning for hva bedriftene satser på i forhold til produktutvikling.

Det er erkjent at endringer bør foretas når det gjelder merking, for å bedre forbrukerforståelsen. Dessuten har fedmeepidemien skapt en ny kontekst for merking og markedsføring av mat, som må reflekteres inn i forslagene til endringer. Behovet for informasjon om maten har endret seg. Eksisterende regler for merking ble laget for å sikre forbrukernes ”rett til å vite”. I dag ønsker man i tillegg å bruke merking som et tiltak i arbeidet med å stoppe fedmeepidemien. Dette medfører at man har fått helt nye diskusjoner om utforming, innhold og plassering av merkingen.

Vi mener at nytt regelverk og kommende revisjoner vil bidra til å styrke forbrukernes muligheter til å foreta kvalifiserte valg også fra et kostholdsståsted. Dessuten vil det få vesentlig betydning for forskning og utvikling, bl a vil man få langt flere produkter som har effekt i forhold til vektkontroll.

Følgende nye regelverk og revisjoner skal omtales:

- Beriking av mat: Ny forordning er vedtatt i EU og må tas inn i Norge. Som et resultat av EØS-avtalen har norsk berikingspolitikk blitt meget sterkt utfordret og er under revisjon. Forordningen er komplisert og det er omfattende overgangsordninger.
- Påstander om mat: Ny forordning (”påstandsforordningen”) er vedtatt i EU og må tas inn i Norge. Over flere år har det vært dialog om helsepåstander på mat. Markedet er ”uryddig”. Forordningen er komplisert og man står overfor tolkingsutfordringer. Forordningen vil sannsynligvis kreve gjennomføringsbestemmelser.
- Deklarasjon av næringsinnhold: Arbeidet med revisjon av direktivet begynner i 2007. Men mye politisk arbeid pågår allerede. Dessuten er det foretatt omfattende forbrukerundersøkelser. Det er viktig at Norge følger og deltar i utviklingen.
- Konsultasjon om merking generelt: Her pågår det også omfattende og grunnleggende diskusjoner.

Dette betyr til sammen store endringer for produksjon, tilbud og markedsføring av mat. Således er det viktig at det i handlingsplanen settes fokus på regelverksutviklingen, at myndighetene i nær dialog med forbruker- og næringsinteresser deltar i debattene i Europa, slik at vi får en god implementeringsprosess.

Forbrukernes bruk av matmerking

Det hersker vel ingen tvil om at forbrukernes forståelse og anvendelse av matmerking kan bli langt bedre. Vi mener at man også under eksisterende merkeregime kan hente mye informasjon om matens innhold. Her skal også nevnes at en rekke bedrifter har gjennomført næringsdeklarasjon.

Andre merkeordninger - symbolmerking

- NBL's merkeordning for brødvarer: Den er under innarbeiding og begynner å bli godt synlig i markedet.
- Nøkkelhullsmerkingen: Denne har vært mye diskutert og er blitt utredet av myndighetene. Vi stiller oss som kjent svært tvilende til effekten av slike diskriminerende merkeordninger. Det er kostholdet vårt som sådan som må fokuseres, ikke enkeltprodukter i et variert kosthold. Vi har dessuten merket oss at man i den nordiske handlingsplanen som nylig ble vedtatt, ikke har kommet frem til noen enighet om en felles nordisk symbolmerking.

Markedsføring av mat og drikke

- Som kjent har NBL vedtatt et sett av prinsipper for markedskommunikasjon, som er sendt ut til våre medlemsbedrifter. Disse er generelle, omfatter all mat og drikke.
- Forbrukerrådet har også iverksatt et prosjekt om retningslinjer for markedsføring av mat og drikke mot barn og unge. Norsk Standard drifter prosjektet. NBL og representanter fra noen av våre medlemsbedrifter er med.

I en diskusjon om markedsføring må man ikke glemme at markedsføring kan underbygge trender og moter som er positive. Det er meget interessant å se den salgsøkning man har hatt på vannvariantene i sommer. En rekke nye produkter er utviklet. Samtidig ser man en vesentlig nedgang i salget av brus.

Markedsføring: Lovregulering og selvregulering

Det er ikke snakk om et enten eller. Selvregulering erstatter ikke lovgivning, men kan komplementere denne. EU-Kommisjonen skriver i "Grønnboka om ernæring" at selvregulering har en rekke fordeler framfor lovregulering. Frivillige retningslinjer er dynamiske og fleksible, og kan raskt tilpasses teknologisk og markedsmessig utvikling. En av utfordringene med selvregulering er å få det til å fungere godt. Studier som EU-Kommisjonen har fått utført, viser at selvregulering kan fungere meget godt. Frivillige retningslinjer har effekt i forhold til utdyping og etterlevelse av offentlig regelverk.

Bestemmelser om markedsføring er nedfelt flere steder i lovverket, slik som "matloven", "merkeforskriften" og "markedsføringsloven". Grunnleggende krav er at merking, presentasjon, reklame og markedsføring skal være korrekt, og ikke egnet til å villed. Når "påstandsforordningen" er implementert i Norge, vil den stille nye krav til merking og markedsføring.

Når det gjelder reklame rettet mot barn og unge i radio og TV, er det spesifikke bestemmelser i "kringkastingsforskriften".

De prinsipper for markedskommunikasjon som NBL har vedtatt, er som omtalt i tidligere høringsuttalelse, basert på prinsippene til den europeiske matindustriorganisasjonen (CIAA). Disse prinsippene er også adoptert av International Chamber of Commerce. Samtidig som

disse prinsippene ”gjentar” føringene i lovverket, gir de utfyllende føringer knyttet til variert kosthold, offentlige kostholdsanbefalinger og overdrevent forbruk. Dessuten legger de spesifikke føringer for markedskommunikasjon rettet mot barn. Når det gjelder salgsautomater i skolene, har ikke NBL utviklet en helhetlig policy. Norske Sjokoladefabrikkers Forening, som er en bransjeforening i NBL, har imidlertid vedtatt at de ikke skal ha automater på skoler under høyskolenivå.

Nytt forslag - Arena for dialog og handling

Vi mener at gjennom samhandling mellom myndigheter, forbrukere og privat sektor kan man bidra til å øke forståelsen av matmerking. Imidlertid tror vi at tiltak og ansvar for tiltak må utkrystalliseres på en arena som eksisterer over tid. EU-Kommisjonen har skapt en slik arena, og det synes som om den dialog man har hatt, har bidratt til å utkrystallisere tiltak, der rolle og ansvar samtidig klargjøres. Vi mener myndighetene bør ta initiativ til å etablere en dialogarena mellom myndighetene og markedsaktørene. Alle parter trenger en mer grunnleggende forståelse av hva, hvem og hvordan i forhold til tiltak.

5.4. Sunne måltider i barnehage og skole

En hel rekke stikkord for innsatsområdet nevnes. Vi er kjent med at det er en skog av tiltak som over år har vært rettet mot barnehage og skole. Privat sektor har stått for flere. Hva som bør skje fremover, kan ikke vi gi noe klart svar på, men det er klart at som mattilbydere også i barnehage og skole, spiller privat sektor en rolle. Vi ser også at den politiske diskusjonen om skolematen og utredningen om denne vil få betydning for aktiviteten på området.

Utfordringen er ikke bare å tenke sunt, men også ha med seg at dette må være gode og attraktive måltider for barn og unge. Vi har tidligere foreslått at skolematen bør være et område for samhandling om produktutvikling.

Et av kostholdsmålene er å redusere sukkerinntaket, og dette er adressert via et stikkord for innsatsområdet. Flere viktige kostholdsmål mener vi da også bør kunne konkretiseres under stikkordene. I diskusjonen om skolematen bør sjømat komme med, jfr. foreslåtte tiltak fra EFF.

5.5. Mat og helse i arbeidslivet

Mange bedrifter har gode kantiner, støtter bedriftsidrettslag og stimulerer på ulike måter til fysisk aktivitet. Imidlertid er forskjellene mellom bedriftene store og det er helt klart at mer kan gjøres. Endringer i ”arbeidsmiljøloven” i Norge gir nå en lovmessig forankring av tiltak og under avtalen om inkluderende arbeidsliv vil tiltak knyttet til kosthold og fysisk aktivitet kunne bidra til å senke sykefraværet.

5.7. Sunt kosthold i eldre år

Nytt forslag

Norge med sin framtreddende rolle innen sjømatsektoren bør kunne følge opp et uttrykt ønske fra flere hold om bedre tilgang på attraktive (ferske og smakelige) sjømatprodukter for eldre. Dette vil være et meget relevant tiltak for å forebygge underernæring og feilernæring hos denne del av befolkningen. FHL vil gjerne bidra i en slik dugnad. Myndighetene v/ SHDIR

kan bidra, og bør kunne ta initiativet. I tillegg må helsevesen, storkjøkken til sykehus / eldreomsorg og underleverandørene til disse være villige til nytenkning på området.

5.11 Forskning og kompetanse

Vi har behov for å utdype dette innsatsområdet. Fedmeepidemien vil være en vesentlig driver for endringer i forskningsinnsats. Dette vil gi en kunnskapsutvikling som vil skape grunnlag for helt nye produkter. Følgende forskningsområder er sentrale:

- **Forbrukerforskning:** Handlingsplanen utvikles fordi befolkningen ikke har et matinntak som samsvarer med retningslinjer og mål. Befolkningens kostholdsadferd må endres. Til det trenger vi mer kunnskap om hva som bestemmer matvalg og hva som skal til for å få til endringer.
- **Ernæringsforskning:** Det må satses på forskning som øker forståelsen av sammenhengen mellom kosthold og helse. Herunder ligger effekter på hjernefunksjon, immunsystem og fordøyelse. De metodene man utvikler på det genetiske og tekniske området, benyttes i ernæringsforskningen. Nye sammenhenger mellom mat og helse vil bli avdekket.
- **Nye produkter:** Mulighetene for å ”skreddersy” produkter til ulike grupper vil øke. Nye ingredienser med anvendelse av bl a bioteknologi og nanoteknologi vil komme. Avdekking av nye sammenhenger mellom mat og helse vil skape grunnlag for nye produkter. Utviklingen på emballasjesiden må også tas med her. Utformingen av emballasjen har betydning for et produkts attraktivitet. I tillegg påvirker emballeringen produkters holdbarhet og utvikling av såkalt ”intelligent emballasje” vil få betydning for bevaring av og informasjon om kvalitet.

NBL og FHL mener at det er viktig at det stimuleres til forskning, utvikling og kompetanseoppbygging i bedriftene. Dette er aktiviteter som er ressurskrevende, og spesielt for små bedrifter kan terskelen bli høy. Vi viser til tidligere høringsuttalelser der dette er bredt omtalt.

Vennlig hilsen

For NBL

Steinar Høie

For FHL

Ola M. Lømo